

למלאת חמש שנים לענף הבקר בבן-שמן

העדר מצב הבריאות היה משביע רצון. עם הקמת העדר קרו כמה מקרי תמותה של עגלות בגלל קדחת הטיילריה. מחלה זו חדרה לעדר עם העג' לות שנקנו באפק.

בתשי"ג נמצאו שתי עגלות ופרה אחת חשר דות למחלת השחפת ונמכרו לשחיטה ; בתשט"ז היו 4 מקרי הפלה שסיבתם אינה ידועה עד היום.

מצב ההתעברות

מאחר שבשנה הראשונה לקיום העדר, האגודה להזרעה מלאכותית של איזור הדרום לא פעלה בסביבות בן-שמן, נאלצנו לבצע את ההזרעות בעצמנו, וכתוצאה מכך אחוז ההתעברות היה נמוך יחסית.

טבלה 2. תוצאות ההזרעות

השנה	% ההתעברות	מספר ההזרעות להפראה
תשי"ג	55	1.6
תשי"ד	60	1.4
תשט"ו	75.6	1.3
תשט"ז	61.6	1.4

בשנים שלאחר מכן שיעור ההתעברות היה גבוה מאחר שעובדיה המנוסים של האגודה להזרעה ביצעו את ההזרעות. כתוצאה מההפלות שקרו בשנת תשט"ז חלה ירידת מה בהתעברות.

תנובת החלב

בשנת תשי"ג-תשי"ד לא נערכו בדיקות שומן. למרות צעירותו של העדר, ובהתחשב במספר הרב של התלמידים העסוקים בחליבה,

עם שובו של המוסד החינוכי, לאחר מלחמת השחרור, לבן-שמן שליד לוד, הוחלט בין היתר לשקם את ענף הבקר. המבנים העיקריים כמעט ולא ניזוקו והבעיה העיקרית הייתה — הקמת עדר חדש. באותו זמן דלים היו האמצעים אשר עמדו לרשות המוסד והועלתה הצעה לפנות למשקים קיבוציים, שנוסדו ע"י בוגרי המוסד, ולאסוף מספר עגלות אשר תהווינה את היסוד לעדר. תכנית זאת נתבטלה לאחר שהנהלת המוסד הצ' ליחה להשיג הלוואה מבאנק ישראל לחקלאות לצורך תיקונים ושיפורים במבנים הקיימים, וק' ניית 12 פרות (8 מכפר יהושע ו-4 מבית שערים); כמו כן נקנו גם 6 עגלות מחוות מרדכי של הסוכ' נות היהודית ו-10 עגלות צעירות ממשק אפק. כעבור שנה הצלחנו להכפיל את העדר ע"י הח' זרת 6 פרות ו-10 עגלות מבן-שמן ב' שבכפר ויתקין.

רכישות אלה שימשו יסוד לעדר הנוכחי.

טבלה 1. התפתחות העדר והרכבו בשנים תשי"ג-תשט"ז

השנה	פרות	עגלות	פר	עגלים זכרים	עגלים נקבות
תשי"ג	17.3	26.4	1	4.4	49.1
תשי"ד	24.6	27.2	1	5.7	58.5
תשט"ו	30.6	30.3	1	6.0	67.9
תשט"ז	33.3	34.8	0.8	1.0	69.9

בריאות העדר

אפשר לציין בסיפוק רב שבמשך שנות קיום

סיכום והערות אחרונות

- יש להמשיך ולקדם את הענף במשק ולשם זה עלינו להחיש הקמת בית-חליבה וסככות ; כן עלינו גם לשנות את שיטת קירור החלב.
- צריך לתכנן כראוי את הספקת המספוא הסדירה ומן הראוי להקדיש לכך התיעצות יסודית ורחבה יותר.
- „דעת הקהל“ במשק חייבת להעריך נכונה את הענף החשוב הזה ולהכיר בהישגיו ולשם כך לדאוג ל„טיפוח“ צוות העובדים, להרחיבו ול-

העניק לו אפשרויות להשתלמות.

בסוף דברי אציע ל„הצדיע“ לכבוד שתי הישי' שות שיצאו את העדר לאחר שמילאו חובתן משך שנים רבות באמונה ובמסירות. הלא הן : „זיוה“ שהמליטה 12 פעמים ותנובת החיים שלה הגיעה ל-50.000 ליטר חלב והסתלקה בגיל של 15 שנה, וחברתה „תקוה“ שאף היא המליטה 12 פעמים והניבה למעלה מ-50 טון חלב ונסתלקה בגיל של 14 שנה.

רשפים

דיוצו

גידול המספוא העיקרי שאנו מצליחים בו מאד הוא התלתן. כן גיסינו לגדל אספסת, ולאחר שנוכחנו בהצלחתה, הרחבנו את השטחים של גידול זה; אולם עד עתה לא השגנו יכולים המת-קבלים על הדעת בגידול סלק מספוא. כמו כן יש לרשות המשק מרעה בשטח של 45 דונם שנוזרע פאספלוך, עשב רודס ואספסת. הבעיה העיקרית בהזנת העדר שהיתה, ואף קיימת כיום, היא — חוסר בית קיבול להחמצת ירק. חוסר תחמיץ גורם לירידת התנובה בעונות השפל של מספוא ירוק קצור.

סיכום: במשך שנות קיום ענף הבקר בבך שמן התמסרנו בעיקר להקמת מבנים נוספים ושיכלול המבנים הקיימים וכן לפיתוח העדר אשר נועד לשמש יסוד לענף.

ההתחלה היתה אמנם צנועה, אולם במשך חמש השנים נתון היה הענף במצב של עליה מתמדת ואנו מקווים, שעל אף הקשיים הקיימים בדרך כלל בענף זה בשמשו למטרות לימודיות, נצליח להתמיד בשיפור תנאי ההחזקה והעלאת רמת התנובה.

אהרן בן-אשר

כפר-הנוער, בן-שמן

הצלחנו להגיע בשנה האחרונה לתנובה ממוצעת של 5000 ק"ג חלב בממוצע לפרה חולבת.

טבלה 3. תנובת החלב הממוצעת בשנים

תשי"ג—תשט"ז

השנה	התנובה	ק"ג שומן	% שומן
תשי"ג	4278	—	—
תשי"ד	4205	—	—
תשט"ו	4241	151	3.56
תשט"ז	5008	183	3.66

ההזנה

מתוך הסתכלות בטבלה 4 אפשר לראות כי חלקו של המזון המרוכז בתפריט השנתי הוא קטן ולא עלה במשך כל השנים על 30%. אפשר להסביר זאת בכך שעומדים לרשות המשק שטחי מספוא גדולים בהשוואה לגודל העדר.

טבלה 4. ההזנה לפי סוגי המספוא השונים

(באחוזים של התצרוכת)

השנה	מספוא ירוק ועסיסי	מרעה זרוע	מספוא גס יבש	מזון מרוכז
תשי"ג	62.7	—	14.1	23.2
תשי"ד	55.2	8.7	14.4	21.7
תשט"ו	40.2	14.2	17.3	28.3
תשט"ז	49	4.5	15.6	30.9

שעת האפס

...ביום החמישי, 21 במרץ 1957, בשעה 11.00 הגיעה המ"כ לית למשק אפיקים... (מתוך דו"ח המועצה לייצור ושיווק חלב על איסוף בכורה של חלב במיכלית משותפת במשקי עמק הירדן).